

kaynaklarında anlatıldığı şekliyle doğru olduğunu savunmaktadır. Bu şiirlerin bir kısmını Süheyfî de eserine almıştır (II, 226-228). Ancak İbn Hişâm'ın, "İbn İshak'ın zikrettiği ve fakat şiirle uğraşanların doğru kabul etmedikleri birtakım şiirleri" eserine almadığını belirtmesi, bu şiirlerin Ebû Tâlib'e ait olduğundan şüphelenilmesi için yeterli sebeptir. Bununla birlikte Bahîrâ hadisesinin doğru olup olmadığına yalnızca bu şiirlere bakarak karar verilemeyeceği de açıktır. Esasen Bahîrâ olayını kabul veya reddetmenin Hz. Peygamber'in şahsiyeti ve İslâm dini bakımından herhangi bir önemi de yoktur.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn İshak, *es-Sîre*, s. 53-57; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 180-183; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 121, 153-155; Belâzürî, *Ensâb*, I, 96-97; Taberî, *et-Târîh* (Ebû'l-Fazl), II, 277-278; Mes'ûdî, *Mürûc'ü'z-zeheb* (Abdülhamîd), I, 75; Beyhâkî, *Delâ'ilü'n-nübüvve* (nşr. Abdülmü'tî Kal'acî), Beyrut 1405/1985, II, 24-29; İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist*, s. 24; Süheyfî, *er-Ravzü'l-ünûf*, II, 216-228; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, I, 199; İbn Kesir, *el-Bidâye*, II, 229-230, 283-286; İbn Hacer, *el-İşâbe*, I, 139, 176-177; *Tecrid Tercemesi*, VI, 525-528; Süyûtî, *el-Haşâ'îşü'l-kübrâ* (nşr. M. Halil Herrâs), Kahire 1386-87/1967, I, 206-213; Diyârbekrî, *Târîhu'l-hamîs*, I, 257-259; Halebî, *İnsânü'l-ıyûn*, Beyrut 1320, I, 191-199; Nebhânî, *Huccetü'llâh 'ale'l-âlemin*, Beyrut 1316, s. 157-160; Mevlânâ Sîbîlî, *İslâm Tarihî, Asr-ı Saâdet: Peygamberimizin Stretili* (trc. Ömer Rıza [Doğrul]), İstanbul 1346/1921, I, 198-202; Carra de Vaux, *Les penseurs de l'Islam*, Paris 1921-26, III, 70-74; F. Caetani, *İslâm Tarihî* (trc. Hüseyin Cahid), İstanbul 1924-27, I, 310-322, 374-379; Ali Rıza Sağman, *İslâm Tarihinde Râhip Bahîrâ Meselesi*, İstanbul 1959, s. 2-32; Hamîdullah, *İslâm Peygamberi*, I, 50-51; Ali Himmet Berkî — Osman Keskoğlu, *Hazreti Muhammed ve Hayatı*, Ankara 1959, I, 42-43; Şehbenderzâde Ahmed Hilmi, *İslâm Tarihî* (haz. Ziya Nur), İstanbul 1974, s. 99-100; Köksal, *İslâm Tarihî* (Mekke), I, 87-93; R. Gottheil, "A Christian Bahîra Legend", *ZA*, XIII (1899-1900), s. 189-242; XIV (1899-1900), s. 203-268; XVII (1903), s. 125-166; İsmail Ali Ma'tûk, "Bahîrâ", *Mecelle-tü Külliyyeti'l-âdâb*, XII/1, Kahire 1950, s. 75-88; A. J. Wensinck, "Bahîrâ", *IA*, II, 227-229; A. Abel, "Bahîrâ", *El²* (Fr.), I, 950-951.

MUSTAFA FAYDA

BAHİRE

(البحية)

Câhiliye Arapları'nda bazı dinî hüküm ve örfleri konu olan dişi deve.

"Yarmak" anlamındaki **bahr** kökünden gelmektedir. Câhiliye Arapları, doğurganlıkları ile ilgili olarak veya ilâhlarına sundukları adaklarına konu olma-

sı itibarıyla deve ve koyunlarına bahîre, **sâibe***, **vasîle*** ve **hâm*** gibi isimler vermişler, bu hayvanlar üzerine bazı dinî hüküm ve örfler bina etmişlerdir. Hz. Peygamber'den nakledilen bazı rivayetlerde bahîrenin, Câhiliye Arapları tarafından kulakları yarılarak sütünün içilmesi, sırtına binilmesi ve yük yüklenmesi haram sayılan dişi deve olduğu belirtilmekte, bu âdeti ilk defa başlatanın da Müdlicoğulları'ndan bir adam olduğu ve bu kişinin âhirette ağır şekilde cezalandırılacağı yine bu rivayetlerde yer almaktadır (bk. Taberî, VII, 56). Sahâbîlerden Saîd b. Müseyyeb'in Buhârî'de yer alan tarifine göre ise bahîre, "putlar uğruna sağılması yasaklanan ve sütünün içilmesi haram olan dişi devedir" ("Menâkıb" 9, "Tefsîr", 5/13).

Bu rivayetlerde sözü edilen uygulamaların hangi dişi deve hakkında ve hangi durumlarda gerçekleştirildiği hususundaki görüşler ise farklı olup bunlardan bazıları şöyledir: 1. Bahîre beş defa doğuran deve olup beşinci yavrusu ile ilgili hükümler de vardır. Buna göre bu yavru erkek olursa kesilir, kadın ve erkek herkes onun etinden yerd. Dişi olursa kulağı yarılar ve ondan sadece erkekler faydalanabilirdi. Öldüğü zaman ise kadınlarla ilgili yasak ortadan kalkar, onlara da helâl olurdu. İbn Kuteybe bu görüştedir. 2. Tâbiînden Atâ b. Ebû Rebâh'a göre bahîre, ardarda beş dişi yavru doğuran deve olup beşinci yavrunun kulağı kesilirdi. 3. Zeccâc bahîrenin, beşincisi erkek olmak üzere beş yavru doğuran deve olduğunu, bu devenin kulağı yarılarak salverildiğini, kendisinden herhangi bir şekilde faydalanılmasının haram sayıldığını ileri sürmüştür. 4. İbn İshak ise bahîre için daha değişik bir yorum getirmiştir. Buna göre bahîre, sâibe denen dişi devenin on birinci dişi yavrusu olup annesi gibi o da salverilirdi.

İbn Manzûr, beşinci yavrusu erkek olan ve kulağı yarılarak kendi haline terk edilen koyuna bahîre denildiğine dair bir görüşten de söz etmiştir. Bahîrenin tarrifi ile ilgili rivayetlerin sıhhati ve bu konudaki uygulamalarla ilgili olarak yapılan değişik açıklamalar bir yana, işin kesinlik kazanan yanı, Câhiliye Arapları'nda bazı durumlarda dişi deveden faydalanmanın günah sayılması, birtakım helâllerin haram hale getirilmesidir. Kur'an-ı Kerîm bu tür âdetleri kaldırmış, bu gi-

bi şeyleri Allah'a iftira olarak nitelendirmiştir (el-Mâide 5/103; el-En'am 6/138-139).

BİBLİYOGRAFYA :

Cevherî, *eş-Şihâh* (nşr. Ahmed Abdülgafûr), Beyrut 1379/1979, II, 585-586; *Lisânü'l-'Arab*, "bhr" md.; Buhârî, "Menâkıb", 9, "Tefsîr", 5/13; İbn Kuteybe, *Tefsîru garib'il-Kur'an* (nşr. Seyyid Ahmed Sakr), Beyrut 1978, s. 147; Taberî, *Tefsîr*, VII, 56-60; Ferrâ el-Begavî, *Ma'âni'l-Kur'an*, Beyrut 1980, I, 322; İbnü'l-Cevzî, *Zâdû'l-mesîr*, II, 436-437; Elmalılı, *Hak Dinî*, III, 1823; Cevad Ali, *el-Mufaşşal*, VI, 203-205; A. J. Wensinck, "Bahîre", *IA*, II, 229; a.mlf., "Bahîra", *El²* (İng.), I, 922; a.mlf. -İdâre, "Bahîre", *UDMİ*, IV/1, s. 106-107.

İSHAK YAZICI

BAHİS

(bk. KUMAR).

BAHİS

(البحث)

Araştırılan veya tartışılan bir konuda tez ve antitez arasındaki münasebeti tahlil ederek doğruyu bulma anlamına gelen mantık terimi.

Sözlükte "toprağı kazıp bir şeyi aramak, sorup araştırmak, gerçeği ortaya çıkarmak için çaba sarfetmek" gibi anlamlara gelen bahis (bahs), mantık terimi olarak genellikle "iki düşünce arasındaki olumlu ve olumsuz bağlantıyı akıl yürütme yoluyla tesbit edip ortaya koyma veya naklî bir hükmü delilleriyle ispat etme" mânasında kullanılmıştır. İbn Sînâ bahsi, insanın kendiliğinden sahip olduğu bilgilerin (aksiyom) mukabili olarak kıyas yoluyla bir tasavvur veya tasdiğe ulaşma faaliyeti şeklinde açıklamıştır (bk. *en-Necât*, s. 112). Modern Arapça'da ilmî bir konunun açıklığa kavuşturulması için o alandaki problemleri tesbit ve tahlil etme faaliyetine, ayrıca matematiksel analiz yoluyla yapılan araştırmaya da bahis denilmektedir.

Tartışmada karşı tarafın iddialarını çürüterek kendi görüşlerini ispatlamak ve genel olarak doğru sonuçlara ulaşabilmek için ihtiyaç duyulan objektif tartışma kurallarının gösterildiği disipline İslâm mantık literatüründe "âdâbü'l-bahs" denilmiştir (bk. MÜNÂZARA).

İki İslâm âlimi veya âlimler grubu arasında çok çeşitli konularda yapılan tartışmalar çoğunlukla "ebhâs" (bahisler) genel başlığı altında bibliyografik kaynaklara geçmiştir. Meselâ Kâtib Çele-

bi "Ebhâsa Dair Fasil"da on dokuz bahis sıralayarak tartışan taraflar, tartışma konusu, deliller ve karşı deliller, tartışmaların nerede, ne zaman ve kimler huzurunda yapıldığı konularında ve bu tartışmaları ihtiva eden eserler hakkında bilgi vermiştir (*Keşfü'z-zunûn*, I, 220-223).

İslâm bilginleri bahis ve münâzaranın mantıkî kuralları yanında ahlâkî şartları üzerinde de durmuşlar; "âfâtü'l-bahs" veya "âfâtü'l-münâzara" gibi başlıklar altında, tartışmanın asıl gayesi olan gerçeğin ortaya çıkarılması düşüncesinin geri plana itilerek kibir, şöret, kendi bilgi ve zekâsının üstünlüğünü ispatlama, karşı tarafı zor duruma sokma ve küçük düşürme gibi ahlâk dışı duygu ve düşüncelerin tesiriyle yapılan tartışmanın kötülük ve zararına da dikkat çekmişlerdir (bk. Gazzâlî, I, 41-45).

Bahis Türkçe'de, bir işin sonucunu tahmin yoluyla önceden tesbit etmek hususunda iki kişinin yaptığı sözleşmeyi ifade etmek için de kullanılır. Buna göre kaybeden taraf kazanana bir şey ödemek mecburiyetindedir (bk. MÜSABAKA).

BİBLİYOGRAFYA:

Lisânü'l-'Arab, "bhş" md.; *et-Ta'rifât*, "bhş" md.; İbn Sinâ, *en-Necât* (nşr. M. Takî Dânişpejûh), Tahran 1364 hş., s. 112; Gazzâlî, *İhyâ*, I, 41-45; Taşköprizâde, *Miftâhü's-sa'âde*, II, 599; *Keşfü'z-zunûn*, I, 38-39, 220-223; Carra de Vaux, "Bahis", *JA*, II, 229; F. Gabrieli, "Bahîth", *EI*² (İng.), I, 949; a.mlf., "Bahş", *İDMİ*, IV, 52.

MUSTAFA ÇAĞRICI

BÂHİSETÜLBÂDİYE

(باحتة البادية)

Melek bint Hifnî Nâsîf
(1886-1918)

Mısırlı yazar, hatip, şair ve kadın hakları savunucusu.

Kahire'de doğdu. Devrinin tanınmış âlim ve ediplerinden Hifnî Nâsîf'in kızıdır. Resmî bir okuldan mezun olan ilk müslüman hanım sıfatıyla yüksek öğrenimini kız öğretmen okulunda tamamladı (1905). İngilizce ve Fransızca öğrendi. Bir taraftan Kahire Emîriye kız okullarında öğretmenlik yaparken diğer taraftan da kadın hakları savunucusu olarak günlük gazetelere yazılar yazmaya başladı. Abdüssettâr el-Bâsîl ile evlendikten sonra öğretmenlikten ayrıldı. Ülkede kadınlarının uyanması ve kadın haklarının korunması için yazılar yazdı, kon-

Bâhîsetülbâdiye

feranslar verdi ve bu konuda gayret gösteren ilk Mısırlı müslüman kadın olarak dikkatleri üzerinde topladı. Muhammed Abduh'un, Kâsım Emîn ve babasının fikirlerinden faydalandı. Kadınların sosyal hayata girmelerini, bilhassa Mısırlı zengin hanımların ev işleri ve çocuklarının terbiyesiyle bizzat meşgul olup bu işleri hizmetçilere bırakmamaları gerektiğini yazı ve konferanslarında işledi. İslâmî değerlere son derece bağlı olan ve kadının örtünmesi gerektiğini savunan Bâdiye ileri sürdüğü görüşlerin canlı bir örneği olmaya çalıştı. Bu dönemde yazdığı yazılarda "Bâhîsetülbâdiye" imzasını kullandığı için daha sonra bu ad kendisinin lakabı oldu.

Kadınları eğitmek, onlara sosyal ve ekonomik konularda birtakım bilgiler vermek için gazetelere yazdığı yazılar yanında "İttihâdü'n-nisâ et-tehzîb" adlı bir de dernek kurdu. Trablusgarp felâketzedeleri için bağış topladı. I. Dünya Savaşı münasebetiyle evinde hemşire yetiştirmek üzere bir okul kurdu. Tutulduğu İspanyol hummasından kurtulamamaya genç yaşta Kahire'de öldü. İmam Şâfiî'deki aile mezarlığına gömüldü.

Eserleri. 1. *en-Nisâ'ıyyât. el-Cerîde* adlı günlük gazetede yayımladığı örtünme, kız çocuklarının eğitimi, taaddüd-i zevcât gibi konulara dair yazılarını iki cilt halinde yayımlamayı düşündüyse de eserin ancak I. cildini yayımlayabilmiştir (Kahire 1328). 2. *Hukûku'n-nisâ*. Kadın haklarına dair olan bu eseri âni ölümü sebebiyle yarım kalmıştır. Bunlardan başka 1911'de Mısır'da yapılan bir kongreye bulunduğu ve kadının durumunun düzeltilmesiyle ilgili on maddelik bir programdan oluşan basılmamış bir tebliği bulunmaktadır.

Mısırlı hanım yazarlardan Mari Ziyâde (Mey) onun biyografisine dair *Bâhîsetü'l-bâdiye* adlı bir eser yazmıştır (Kahire 1920).

BİBLİYOGRAFYA:

Brockelmann, *GAL Suppl.*, II, 728; III, 256-258; Ahmed el-İskenderî — Mustafa İnânî, *el-Vasîl fi'l-edebî'l-'Arabî ve târîhihi*, Kahire 1335/1916, s. 342-345; Ziriklî, *el-A'lâm* (Fethullah), VII, 287-288; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mu'ellifin*, XIII, 5-6; a.mlf., *A'lâmü'n-nisâ*, Dimaşk 1378/1959, V, 74-101; *el-Kâmûsü'l-İslâmî*, I, 245-246; *el-Menâr*, XXI, 105-109, 163-168; Serkis, *Mu'cem*, II, 1788-1789; Th. Philipp, "Malak Hifnî Nâsîf", *EI*² (Fr.), VI, 213.

ALİ ŞAKİR ERGİN

BAHÎT, Muhammed

(محمد بخيت)

(1854-1935)

Mısır başmüftüsü.

10 Muharrem 1271'de (3 Ekim 1854) Mısır'ın Asyût eyaletindeki Mutîa köyünde doğdu. 1865'te Ezher'e girdi. Bahrâvî, Hasan et-Tavîl, Demenhûrî, Muhammed el-Mehdî, Abdurrahman b. Muhammed eş-Şirbînî gibi âlimlerden Arap dili, belâgat, fıkıh, usûl-i fıkıh, hadis, tefsir ve mantık gibi çeşitli dersler aldı. 1875'te mezun olduğu Ezher'de müderris olarak görev alan Muhammed Bahît el-Mutîî, Kalyûbiye eyaleti kadılığına tayin edilinceye kadar (1880) sürdürdüğü bu görevi sırasında, Muhammed Abduh'un desteklediği Ezher reformuna karşı gelişen muhalefetin içinde yer aldı.

Kalyûbiye kadılığıyla başlayan adli görevini Minye, Port Said, Asyût, İskenderiye kadılıklarıyla sürdürdü. Bu arada Adalet Bakanlığı'nda müftülük ve müfettişlik gibi bazı yüksek devlet memurlukları ile Türk Kadısı Nesîb Efendi'ye vekâleten Mısır başkadılığında da bulunan Muhammed Bahît, 21 Aralık 1914'te Mısır başmüftüsü oldu. Bir müddet er-Râbîtatü's-Şarkıyye'ye üye olduysa da daha sonra bu üyelikten istifa etti (1925).

Mısır başmüftülüğünden emekli olduktan sonra (1921) evine çekilip tedrisle ve fetva vermekle meşgul oldu. Hanefî fıkının inceliklerini ve Şâfiîler'le Hanefîler arasındaki ihtilâfları çok iyi bildiği için zamanının fıkıh otoritelerinden sayılan Bahît, İslâm dünyasının her tarafından çeşitli fikhî meselelerle ilgili soruları içeren mektuplar alır, evi fetva soranlarla dolup taşardı. Fetvalarının yazımı ve çeşitli ülkelerdeki talebelerine ulaştırılması için özel kâtipler tutmuştu. Bu kâtip-